

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KİŞİSEL VE SİYASAL HAKLAR ULUSLAR ARASI SÖZLEŞMESİ

Başlangıç:

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler; Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda ilen edilen ilkeler uyarınca insanlık ailesinin tüm üyelerinin niteliğinden gelen onurunu ve eşit ve ayrılmaz haklarını tanımanın dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğunu gözönünde bulundurarak, Bu hakların insan kişiliğinin niteliğindeki onurdan kaynaklandığını bilerek İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi uyarınca korkudan ve yoksulluktan arınmış özgür insan ülküsüne ancak kişisel ve siyasal hakların yanısıra, herkesin ekonomik, toplumsal ve kültürel haklardan yararlanabileceği koşullar yarattığında ulaşabileceğinin bilincinde olarak, Birleşmiş Milletler Antlaşması'na göre Devletlerin insan hak ve özgürlüklerine karşı evrensel saygıyı geliştirme yükümlülüğü üstlendiklerini gözönüne alarak, Başkalarına ve üyesi olduğu topluluğa karşı ödevleri olan bireyin, bu sözleşmede tanınan hakların geliştirilip gözetilmesi yolunda çaba gösterme sorumluluğu bulunduğunun bilincinde olarak, Aşağıdaki hükümlerde anlaşmışlardır:

BÖLÜM I

Madde 1

1. Tüm halkların kendi geleceklerini belirleme hakları vardır. Bu haktan ötürü, siyasal durumlarını özgürce belirleyerek ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini özgürce düzenleyebilirler.

2. Tüm halklar, karşılıklı yarar ilkesine dayalı uluslararası ekonomik işbirliği ve uluslararası hukuktan doğan herhangi bir yükümlülüğü zedelemeksizin kendi doğal zenginlik ve kaynaklarını, kendi amaçları için özgürce kullanabilir. Bir halk, hiçbir durumda kendi geçim kaynaklarından yoksun bırakılamaz.

3. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, kendini yönetmeyen ve vesayet altında bulunan ülkelerin yönetiminden sorumlu olanlar da dahil, halkların kendi geleceklerini belirleme hakkının gerçekleşmesini özendirir ve Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın hükümleri uyarınca bu hakka saygı gösterir.

BÖLÜM II

Madde 2

1. Bu Sözleşmeye Taraf her Devlet, kendi ülkesinde ve yargı yetkisi içinde bulunan tüm bireylere ırk, renk, cinsiyet, din, siyasal ya da başka bir görüş, ulusal ya da

toplumsal köken, doğuş ya da başka bir yapı gibi herhangi bir ayırım gözetmeksizin bu Sözleşmede tanınan hakları sağlamayı ve bu haklara saygı göstermeyi üstlenir.

2. Bu Sözleşmeye Taraf her Devlet, yürürlükteki yasal ya da başka önlemlerle sağlanmamış olması durumunda kendi anayasal ve bu Sözleşmenin hükümleri uyarınca, bu Sözleşmede tanınan hakların işlerlik kazanmasında gerekli olabilecek yasal ve başka önlemleri benimsemek üzere girişimlerde bulunmayı üstlenir. **3.** Bu Sözleşmeye Taraf her Devlet;

a- Burada tanınan hak ve özgürlükleri çiğnenen bir kişiye, bu uygulama resmi görevliler tarafından yapılmış olsa bile, etkin bir yargı yolu olanağı sağlamayı;

b- Böyle bir yargı yolu isteğinde bulunan bir kişinin yetkili yargı, yönetim ve yasama organlarıncaya da Devletin yasal sistemine göre yetkili başka makamlarca karara bağlanmak üzere bu hakkını güvence altına almayı ve yargı yolu olanaklarını geliştirmeyi;

c- Bu yoldan bir hak alındığında bunun yetkili makamlarca yerine getirilmesini sağlamayı; üstlenir.

Madde 3

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, erkeklerle kadınlara bu Sözleşmede ileri sürülen tüm kişisel ve siyasal haklardan eşit yararlanma hakkı tanımayı üstlenir.

Madde 4

1. Ulusun geleceğini tehlikeye sokan ve varlığı resmen ilan edilen olağanüstü durumlarda, bu Sözleşmeye Taraf Devletler, uluslararası hukuka göre üstlendikleri öteki yükümlülükleriyle bağdaşmak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din ya da toplumsal köken ayrımı gözetmemek koşuluyla, ancak durumun gerektirdiği ölçüde bu Sözleşmeye göre üstlendikleri yükümlülüklere aykırı önlemler alabilir.

2. Bu hükme dayanılarak, 6, 7, 8, (1. ve 2. fıkralar), 11, 15, 16 ve 18. maddelere aykırı davranılamaz.

3. Bu Sözleşmeye Taraf herhangi bir Devlet, aykırı davranma hakkını kullandığında Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri aracılığıyla bu Sözleşmeye Taraf öteki Devletlere, aykırı davrandığı hükümlerle aykırı davranma gerekçesini bildirir. Bu aykırılık sona erdiğinde de aynı yoldan duyuruda bulunur.

Madde 5

1. Bu Sözleşmenin hiçbir hükmü, herhangi bir devlet, grup ya da kişiye burada tanınan hak ve özgürlüklerinden herhangi birini ortadan kaldırmayı ya da bu Sözleşmede öngörülenden daha kapsamlı olarak sınırlamayı amaçlayan herhangi bir eylem ya da edimde bulunma hakkını verir biçiminde yorumlanamaz.

2.Bu Sözleşmenin kimi hakları tanımadığı ya da daha sınırlı olarak tanıdığı gerekçesiyle herhangi bir ülkede yasalar, sözleşmeler, düzenlemeler ya da gelenekler uyarınca tanınmış ya da yürürlükte olan temel insan haklarından herhangi biri kısıtlanma ve aykırı davranış konusu olamaz.

BÖLÜM III

Madde 6

1. Her insanın niteliğinden gelen yaşama hakkı vardır. Bu hak, yasayla korunur. Kimse keyfi olarak yaşamından yoksun bırakılamaz.

2. Ölüm cezasını kaldırmamış olan ülkelerde, bu ceza, suçun işlendiği tarihte yürürlükte olan ve bu Sözleşmeyle Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesinin hükümlerine aykırı olmayan yasalar uyarınca en ağır suçlar için konabilir. Bu ceza, ancak yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş bir kesin hüküm üzerine yerine getirilebilir.

3. Yaşamdan yoksun bırakma bir soykırım suçu oluşturduğunda, bu maddenin hiçbir hükmü bu Sözleşmeye Taraf herhangi bir Devlet, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesinin hükümlerine göre üstlenilen yükümlülöklere herhangi bir biçimde aykırı davranma yetkisi verdiği biçimde anlaşılabilir.

4. Ölüm cezasına hüküm giyen bir kimse bu cezanın bağışlanmasını ya da hükmün değiştirilerek hafifletilmesini isteme hakkına sahiptir. Ölüm cezasının affı, bağışlanması ya da hafifletilmesi kararı her durumda verilebilir.

5. Ölüm cezası, onsekiz yaşın altındaki kimseler tarafından işlenen suçlar için verilemez ve gebe kadınlar için yerine getirilemez.

6. Bu maddenin hiçbir hükmü, bu Sözleşmeye Taraf herhangi bir Devlet tarafından ölüm cezasının kaldırılmasını geciktirmek ya da engellemek amacıyla dayanak olarak kullanılmaz.

Madde 7

Hiç kimseye işkence ya da zalimce, insanlık dışı ya da onur kırıcı davranış ya da ceza uygulanamaz. Özellikle, hiç kimse, kendi özgür oluru olmadan tıbbi ya da bilimsel deney konusu olamaz.

Madde 8

1. Kimse kölelik durumunda tutulamaz, kölelik ve köle ticareti her türü ile yasaktır.

2. Kimse kulluk durumunda tutulamaz.

3.

a- Kimse zorla ya da zorunlu olarak çalıştırılmaz.

b- 3. (a) fıkrası, bir suçun ağır çalışmayla cezalandırılabilirdiği ülkelerde yetkili bir mahkeme tarafından verilen böyle bir ceza hükmü uyarına ağır çalışma uygulanmasını engellediği biçimde anlaşılabilir.

c- "Zorla ya da zorunlu çalıştırma" deyimini bu fıkranın amacı bakımından;

i- Bir mahkemenin yasal hükmü uyarınca tutuklu bulunan ya da tutukluymuş koşullu salıverilmiş olan bir kişiden bu sırada normal olarak istenen ve (b) bendinde anılmayan herhangi bir iş ya da hizmeti;

ii- Askeri nitelikte herhangi bir hizmetle askerlik hizmetine karşı vicdani itirazın tanındığı ülkelerde bu tutumda olanlardan yasayla istenen herhangi bir ulusal hizmeti;

iii- Toplumun yaşam ve esenliğini tehdit eden olağanüstü durum ya da yıkım koşulunda konulan bir hizmeti;

iv- Normal kamusal yükümlülüklerin bir bölümünü oluşturan herhangi bir iş ya da hizmeti; içermez.

Madde 9

1. Herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliğine hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz ya da tutuklanamaz. Kimse, yasayla konulmuş gerekçeler ve işlemlere uygun durumlar dışında özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

2. Tutuklanan bir kimseye, tutuklama sırasında, tutuklanma nedenleri ve ne ile suçlandığı hemen bildirilir.

3. Bir suç işlediği gerekçesiyle yakalanan ya da tutuklanan bir kimse, hemen bir yargıç ya da yargı gücünü kullanmaya yetkili bir başka resmi görevli önüne çıkarılır ve makul bir süre içinde yargılanmasını ya da salıverilmesini isteme hakkı vardır. Yargılanmayı bekleyen kişinin gözaltında tutulması genel kural değildir, ancak salıverilme, sanığın yargılama sürecinin herhangi bir aşamasında duruşmada ve - gereğinde- hükmün yerine getirilmesinde hazır bulunması güvencesine bağlanabilir.

4. Yakalanarak ya da tutuklanarak özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan bir kimsenin tutuklanmasının yasallığı konusunda gecikmeksizin karar verilmesini ya da yasal değilse salıverilmesi için mahkeme önüne çıkarılmasını isteme hakkı vardır.

5. Yasadışı yakalanan ya da tutuklanan kimse, tazminat isteme hakkına sahiptir.

Madde 10

1. Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan herkese insanca ve insan kişiliğinin niteliğinden gelen onuruna saygı gösterilerek davranılır.

2.

a- Sanık kimseler, ayırık koşullar dışında, hüküm giymiş olanlardan ayrı tutulur ve hüküm giymemiş kişi konumuna uygun olarak ayrı davranış görür.

b- Ergin olmayan sanıklar yetişkinlerden ayrı tutulur ve durumları karara bağlanmak üzere elden geldiğince çabuk yargı önüne çıkarılır.

3. Cezaevi sistemi, temel amacı hükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma yeniden kazandırılması olan bir uygulamayı da içerir. Ergin olmayan suçlular, yetişkinlerden ayrı tutulur ve yaşlarına ve hukuksal konumlarına uygun bir davranış görür.

Madde 11

Hiç kimse, sadece bir sözleşme yükümlülüğünü yerine getirmediği gerekçesiyle özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

Madde 12

1. Bir Devletin ülkesinde yasal olarak bulunan herkesin bu ülke içinde özgürce yer değiştirme hakkı ve oturacağı yeri seçme özgürlüğü vardır.

2. Herkes, kendi ülkesi dahil herhangi bir ülkeden ayrılmakta özgürdür.

3. Yukarıda anılan haklara, yasayla öngörülme koşuluyla, ulusal güvenliği kamu düzenini, kamu sağlığını ya da genel ahlakı ya da başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak için gerekli olanlar ve bu Sözleşmede tanınan öteki haklarla bağdaşanlar dışında herhangi bir kısıtlama konamaz.

4. Hiç kimse kendi ülkesine girme hakkından keyfi olarak yoksun bırakılamaz.

Madde 13

Bu Sözleşmeye Taraf bir Devletin ülkesinde yasal olarak bulunan bir yabancı, ancak yasa uyarınca alınmış bir karar sonucu sınır dışı edilebilir. Zorlayıcı ulusal güvenlik gerekçelerinin tersini gerektirdiği durumlar dışında, sınır dışı edilmeye karşı çıkmasına ve durumunun yeniden incelenmek üzere yetkili bir makam ya da bu makam tarafından özel olarak görevlendirilmiş kişi ya da kişiler önüne getirilmesine ve bu amaçla temsil edilmesine izin verilir.

Madde 14

1. Herkes mahkeme ve yargı önünde eşittir. Aleyhine bir suça hükmedilirken ya da bir hukuk davasında hak ve yükümlülükleri karara bağlanırken, herkesin yasayla kurulmuş, yetkili, bağımsız ve yansız bir mahkeme tarafından adil ve açık olarak

yargılanmaya hakkı vardır. Demokratik bir toplumda genel ahlak, kamu düzeni ya da ulusal güvenlik gerekçeleriyle ya da tarafların özel yaşamlarının çıkarları gerektirdiğinde ya da açıklığın adaletin çıkarlarını zedelediği özel koşullarda mahkemece kesinlikle gerekli görüldüğünde bir duruşmanın tümü ya da bir bölümü basına ve izleyicilere kapalı olabilir. Ancak bir ceza davası ya da bir hukuk davasında varılan herhangi bir hükmü, ergin olmayanların çıkarlarının tersini gerektirdiği durumlarla evlilik anlaşmazlıkları ya da çocukların vesayeti konuları dışında, açık verilir.

2. Kendisine bir suç yüklenen herkes, yasaya göre suçluluğu kanıtlanana kadar suçsuz sayılma hakkına sahiptir.

3. Aleyhine bir suça hükmedilirken herkesin tam bir eşitlikle, en azından;

a- Hakkındaki suçlamanın niteliği ve gerekçesi konusunda hemen anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak bilgi edinmek;

b- Savunmasını hazırlaması için ve seçtiği bir avukatla ilişki kurmak üzere yeterli zaman ve kolaylığa sahip olmak;

c- Gereğinden çok gecikmeksizin yargılanmak;

d- Hazır bulunduğu bir duruşmada yargılanmak ve kendisini doğrudan ya da seçtiği yasal yardımcıyla savunmak, yasal yardımcısı yoksa buna hakkı olduğunu öğrenmek, adaletin çıkarları gerektirdiğinde kendisine verilmiş yasal yardımcıdan yararlanmak ve bu yardım için ödeme gücü yoksa bu yardımcıdan ücretsiz yararlanmak;

e- Aleyhindeki tanıkları sorgulamak ya da sorgulatmak ve aleyhindeki tanıklarla aynı koşullarda kendi tanıklarının hazır bulunmasını ve sorgulamasını sağlamak

f- Mahkemede konuşulan dili konuşup anlayamadığı durumda bir çevirmenin ücretsiz yardımından yararlanmak;

g- Kendi aleyhine tanıklık etmeye ya da suçluluğunu itirafa zorlanmamak; güvencelerine hakkı vardır.

4. Ergin olmayan kişiler sözkonusu olduğunda, yargılama, onların yaşlarını gözönüne alarak topluma yeniden kazandırılmalarını sağlayacak biçimde olur.

5. Bir suçtan hüküm giyen herkes, mahkumiyetinin ve hükmün yasalar uyarınca daha yüksek bir mahkeme tarafından incelenmesi hakkına sahiptir.

6. Kesin bir kararla bir suçtan hüküm giymekle birlikte, sonradan mahkumiyeti bozulduğunda ya da yeni ya da daha sonra ortaya çıkan bulgularla adaletin yanlış yargıya vardığı kesin olarak anlaşıldığı için temize çıktığında, böyle bir mahkumiyet sonucu cezalandırılmaktan ötürü zarar görmüş olan kimsenin, bilinmeyen bulguların zamanında açıklanmamış olmasının tümüyle ya da bir bölümüyle kendisinden doğduğu kanıtlanmadıkça yasaya göre zararı giderilir.

7. Hiç kimse, ülkenin hukuk ve ceza işlemleri uyarınca sonuç olarak hüküm giymiş ya da aklanmış olduğu bir suçtan ötürü yeniden yargılanıp cezalandırılmaz.

Madde 15

1. Hiç kimse, işlendiği sırada ulusal ya da uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem ya da kusurdan ötürü suçlanamaz. Bir suç eylemine, işlendiği sırada uygulanabilecek cezadan daha ağır ceza verilemez. Suçun işlenmesinden sonra yasada daha hafif bir ceza verilmesi öngörülmüşse, suçlu bundan yararlanır.

2. Bu maddenin hiçbir hükmü, bir kimsenin işlendiği sırada uluslar topluluğu tarafından tanınmış genel hukuk ilkelerine göre suç oluşturan herhangi bir eylem ya da kusurundan ötürü yargılanıp cezalandırılmasını önlemez.

Madde 16

Herkes, her yerde hukuksal bir kişilik olarak tanınma hakkına sahiptir.

Madde 17

1. Hiç kimsenin özel yaşamı, ailesi, konutu ya da haberleşmesine keyfi ya da yasadışı olarak dokunulamaz, adına ve şerefine yasadışı saldırıda bulunulmaz.

2. Herkes, bu tür karışmalara ya da saldırılara karşı yasa tarafından korunma hakkına sahiptir.

Madde 18

1. Herkesin, düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak, herkesin bir dine sahip olma ya da kendi seçtiği bir inancı benimseme özgürlüğüyle din ya da inancını tek başına ya da topluca, açık ya da özel olarak, ibadet, gözetme, uygulama ve öğretme yoluyla açıklama özgürlüğünü de içerir.

2. Hiç kimseye bir din ya da inanca sahip olma ya da seçtiği bir din ya da inancı benimseme özgürlüğünü zedeleyici baskıda bulunulamaz.

3. Din ya da inanç açıklama özgürlüğüne ancak, yasayla konulan ve kamu güvenliğini, kamu düzenini ve sağlığını ya da genel ahlakı ya da başkalarının temel hak ve özgürlüklerini korumak için gerekli olan sınırlamalar getirebilir.

4. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, anababanın ve kimi durumlarda yasal vasilerin, çocuklarının kendi inançları doğrultusunda din ve ahlak eğitimi görmelerini sağlama özgürlüğüne saygı göstermeyi üstlenir.

Madde 19

1. Herkesin karışmasız görüş edinme hakkı vardır.

2. Herkesin anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak, ister sözlü, yazılı ya da basılı sanat biçiminde, ister seçilen başka iletişim yoluyla olsun, sınır tanımaksızın, her türlü bilgi ve düşünceyi araştırma, alma ve verme özgürlüğünü de içerir.

3. Bu maddenin 2. fıkrasında öngörülen hakların kullanılması, ödev ve sorumlulukları da içerir. Bu nedenle belli kısıtlamalara bağlı olabilir. Ancak, bunlar yasayla öngörülen ve

a- Başkalarının haklarına ve adına saygı göstermek

b- Ulusal güvenliği ya da kamu düzenini ya da kamu sağlığını ya da genel ahlakı korumak; için gerekli olan kısıtlamalar olabilir.

Madde 20

1. Her türlü savaş propagandası yasayla yasaklanır.

2. Ayrımcılığa, düşmanlık ve şiddete yolaçan, ulus, ırk ya da din karşıtlığı yasayla yasaklanır.

Madde 21

Herkes, barışçı toplanma hakkı tanınır. Bu hakkın kullanılmasına, demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ya da kamu güvenliği, kamu düzeni, kamu sağlığı ve genel ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli olan ve yasayla belirlenenler dışında hiçbir kısıtlama konamaz.

Madde 22

1. Herkes başkalarıyla birlikte dernek kurma hak ve özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, herkesin çıkarlarını korumak için sendika kurma ve sendikaya üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakkın kullanılmasına, demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ya da kamu güvenliği, kamu düzeni, kamu sağlığı ve genel ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli olan ve yasayla belirlenenler dışında hiçbir kısıtlama konulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler ve güvenlik güçleri üyelerinin bu hakkı kullanmalarına yasal kısıtlamalar konmasını önlemez.

3. Bu maddenin hiçbir hükmü, Dernek Kurma Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına ilişkin ve 1948 tarihli Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmesine Taraf Devletlere bu Sözleşmede öngörülen güvenceleri zedeleyecek yasal önlemler alma ya da yasaları bu güvenceleri zedeleyecek biçimde uygulama yetkisi vermez.

Madde 23

- 1.** Aile toplumun doğal ve temel birimidir. Ailenin, toplum ve Devlet tarafından korunma hakkı vardır.
- 2.** Evlenme çağındaki erkeklerle kadınların evlenme ve aile kurma hakları tanınır.
- 3.** İstekli eşlerin özgür ve tam oluru olmadan hiçbir evlilik bağı kurulamaz.
- 4.** Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, eşlerin evlenirken, evlilik sırasında ve evliliğin bozulmasında hak ve sorumluluklarının eşitliğini güvenceye bağlayacak uygun önlemler alır.

Madde 24

- 1.** Her çocuğun; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet ya da doğuşça herhangi bir ayırım yapılmaksızın ailesi, toplum ve Devlet tarafından erginleşmemiş konumunda olmanın gerektirdiği koruma önlemlerine hakkı vardır.
- 2.** Her çocuk doğumdan hemen sonra kütüğe geçirilir ve bir ad taşır.
- 3.** Her çocuğun bir vatandaşlık edinme hakkı vardır.

Madde 25

Her yurttaş, 2. Maddede belirtilen ayrımlar ve haksız kısıtlamalar yapılmaksızın,

- a-** Doğrudan doğruya ya da özgürce seçilmiş temsilciler aracılığıyla kamu yönetimine katılma;
- b-** Genel ve eşit oya dayalı ve seçmenlerin özgür isteminin yansımaları sağlayacak biçimde gizli oyla yapılan gerçek ve dönemsel seçimlerde oy verme ve seçilme;
- c-** Genel eşitlik koşullarına göre ülkesinin kamu hizmetlerine girme hak ve fırsatına sahiptir.

Madde 26

Herkes, yasa önünde eşittir ve ayırım gözetilmeksizin yasa tarafından eşit olarak korunma hakkına sahiptir. Bu konuda, yasa herhangi bir ayırım yapılmasını yasaklar ve herkesin, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka bir görüş, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet ya da doğuşça herhangi bir ayrıma karşı eşit ve etkin biçimde korunmasını güvenceye bağlar.

Madde 27

Etnik ve dinsel azınlıklarla dil azınlıklarının bulunduğu devletlerde bu azınlıklardan olan kişilerin, guruplarındaki öteki üyelerle birlikte topluluk olarak kendi kültürlerinden yararlanmak, kendi dinlerini açıklamak ve uygulamak ya da kendi dillerini kullanmak hakları ellerinden alınmaz.

BÖLÜM IV

Madde 28

1. (Bu Sözleşmede bundan böyle Komite olarak anılacak olan) bir İnsan Hakları Komitesi kurulur. Bu Komite, onsekiz üyeden oluşur ve aşağıda öngörölen görevleri yerine getirir.

2. Komite, hukuk deneyimi olan kimselerin katılmasındaki yarar göz önünde bulundurularak bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin, ahlak nitelikleri yüksek ve insan hakları alanında yetki ve yeterliliğiyle tanınmış uyruklarından oluşur.

Madde 29

1. Komite üyeleri 28. Maddede belirtilen nitelikleri taşıyan ve bu Sözleşmeye Taraf devletlerce bu amaçla aday gösterilen kişiler listesinden gizli oyla seçilir.

2. Bu Sözleşmeye Taraf her Devlet, en çok iki aday gösterir. Bu kişiler, aday gösteren Devletin vatandaşlarıdır.

3. Aynı kişi yeniden aday gösterilebilir.

Madde 30

1. İlk Seçim, bu Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihinden sonraki altı ayı geçmemek üzere yapılır.

2. 34. Madde uyarınca duyurulan bir boş üyeliğin doldurulması için yapılacak seçimler dışında, her seçim tarihinden en az dört ay önce, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşmeye Taraf Devletlere Komite üyeliği için gösterecekleri adayları üç ay içinde bildirmelerini isteyen bir yazılı çağrıda bulunur.

3. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri böylesine gösterilen tüm adayların, kendilerini aday gösteren Taraf Devletleri de belirterek alfabetik bir listesini hazırlar ve bu listeyi, her seçim tarihinden en geç bir ay öncesine kadar bu Sözleşmeye Taraf Devletlere sunar.

4. Komite üyelerinin seçimi, bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin çağrısıyla Birleşmiş Milletler Merkezinde yapacakları bir toplantıda olur. Bu Sözleşmeye Taraf Devletlerden üçte ikisinin yeter sayıyı oluşturacakları bu toplantıda, hazır bulunan ve oy veren Taraf Devlet temsilcilerinden en çok oyu alan ve salt çoğunluğu sağlayan adaylar komiteye seçilmiş olur.

Madde 31

1. Aynı Devletin birden çok uyruğu Komitede yer alamaz.
2. Komitenin oluşturulmasında, üyelerin eşit coğrafi dağılımının sağlanması ve değişik uygarlıklarla temel hukuk sistemlerinin temsil edilmesi ilkesi göz önünde bulundurulur.

Madde 32

1. Komite üyeleri dört yıllık bir süre için seçilir. Aday gösterilmeleri durumunda yeniden seçilebilirler. Bununla birlikte, ilk seçimde seçilen üyelerden dokuzunun görev süresi iki yılın sonunda biter; ilk seçimden hemen sonra bu dokuz üyenin adları 30. Maddenin 4. fıkrasında değinilen toplantının Başkanı tarafından ad çekmeyle saptanır.
2. Görev süresinin sona ermesi üzerine seçimler, bu Sözleşmenin bu bölümünün yukarıdaki maddeleri uyarınca yapılır.

Madde 33

1. Öteki üyelerin oybirliğiyle bir komite üyesinin geçici nitelikteki bir devamsızlık dışında herhangi bir nedenle görevini yapamaz bir durumda olduğu kanısına varıldığında, Komite Başkanı durumu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirir. Bu durumda Genel Sekreter, sözkonusu üyenin yerinin boşaldığını ilan eder.
2. Komite üyelerinden birinin ölümü ya da görevden çekilmesi durumunda Başkan, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hemen durumu bildirir. Genel Sekreter, ölüm tarihinde ya da çekilmenin geçerlik kazandığı tarihte üyeliğin başladığını ilan eder.

Madde 34

1. 33. Maddeye göre bir üyeliğin boşaldığı ilan edildiğinde, yeri boşalan üyenin görev süresi ilan tarihinden sonraki altı ay içinde sona ermiyorsa, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin herbirine durumu bildirir. Taraf Devletler, boşalan üyeliğin doldurulması amacıyla 29. Madde uyarınca iki ay içinde aday gösterilebilir.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, böylesine aday gösterilenlerin alfabetik bir listesini hazırlar ve bu Sözleşmeye Taraf Devletlere sunar. Bundan sonra boşalacak bir üyeliği doldurmak üzere, bu Sözleşmenin bu bölümünün ilgili hükümleri uyarınca seçim yapılır.

3. 33.Madde uyarınca ilan edilen bir boş üyeliği doldurmak üzere seçilmiş bir Komite üyesi, bu madde hükümlerine göre yeri boşalan üyenin süresini tamamlar.

Madde 35

Komite üyeleri, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun onayıyla, Komitenin sorumluluklarının önemi gözönüne alınarak yine genel Kurulca kararlaştırılacak koşullara göre Birleşmiş Milletler kaynaklarından ödenek alır.

Madde 36

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Komitenin bu Sözleşme uyarınca görevlerini etkin bir biçimde yerine getirmesi için gerekli eleman ve kolaylıkları sağlar.

Madde 37

1. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Komiteyi Birleşmiş Milletler Merkezinde ilk toplantısını yapmaya çağırır.

2. Komite, ilk toplantısından sonra, kendi saptayacağı çalışma kurallarına göre öngördüğü sıklıkta toplanır.

3. Komite, normal olarak Birleşmiş Milletler Merkezinde ya da Cenevre'deki Birleşmiş Milletler Bürosunda toplanır.

Madde 38

Komitenin her üyesi, görevine başlamadan önce, açık bir toplantıda görevlerini yan tutmadan ve vicdanına göre yerine getireceği yolunda resmi bir bildirimde bulunur.

Madde 39

1. Komite, görevlilerini iki yıllık bir süre için kendisi seçer. Bunlar yeniden seçilebilir.

2. Komite, kendi çalışma kurallarını koyar, ancak bu kurallar, ötekilerin yanısıra;

a- Toplantı yeter sayısının oniki üyeden oluşmasını;

b- Komite kararlarının hazır bulunan üyelerin çoğunluğunun oyuyla alınmasını; öngörür.

Madde 40

1. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, burada tanınan haklara işlerlik kazandırmak üzere benimsedikleri önlemlere ve bu hakların kullanılması konusunda sağladıkları gelişmelere ilişkin olarak;

a- Bu Sözleşmenin ilgili Taraf Devletler için yürürlüğe girmesinden sonraki bir yıl içinde;

b- Bundan sonra da Komitenin isteği üzerine; raporlar sunmayı üstlenir.

2. Tüm raporlar Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunulur. Genel Sekreter, bunların incelenmesi için Komiteye iletir. Raporlar, bu Sözleşmenin uygulanmasını etkileyen öğeleri ve -varsa- güçlükleri belirtir.

3. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Komiteye danıştıktan sonra, bu raporların ilgili uzmanlık kuruluşlarının yetki alanlarına giren bölümlerinin birer örneğini bu kuruluşlara iletir.

4. Komite, bu Sözleşmeye göre Taraf Devletlerce sunulan raporları inceler. Taraf Devletlere, kendi raporlarını ve uygun gördüğü genel görüşleri iletir. Komite, bu Sözleşmeye Taraf Devletlerden aldığı raporların örnekleriyle bu görüşleri, Ekonomik ve Toplumsal Konseye de iletir.

5. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, bu maddenin 4. fıkrası uyarınca belirtilen görüşler üzerindeki kendi görüşlerini Komiteye sunabilir.

Madde 41

1. Bu Sözleşmeye Taraf bir Devlet, herhangi bir anda taraf bir Devletin bir başka Taraf Devlet hakkında bu Sözleşmedeki yükümlülüklerini yerine getirmediği yolundaki suçlamasını içeren duyuruları kabul edip inceleme yetkisini bu madde uyarınca Komiteye tanıyan bir bildirimde bulunabilir. Bu maddede sözü geçen duyurular, ancak Komitenin kendisi bakımından bu yetkisini tanıyan bir bildirimde bulunmuş bir Taraf Devletçe sunulması durumunda kabul edilip incelenebilir. Böyle bir bildirimde bulunmamış bir Taraf Devletle ilgili olan duyurular Komitece kabul edilmez. Bu maddeye göre kabul edilen duyurular aşağıdaki işlem kuralları uyarınca ele alınır:

a- Bu Sözleşmeye Taraf bir Devlet, bir başka Taraf Devletin bu Sözleşmenin hükümlerine işlerlik kazandırmadığı görüşüne varırsa, yazılı bir duyuruyla durumu bu Taraf Devletin dikkatine sunabilir. Duyuruyu alan Devlet alışı tarihten sonraki üç ay içinde duyuruyu gönderen Devlete Konuyu açığa kavuşturan yazılı bir açıklamada ya da bir başka bildirimde bulunur. Bu açıklama, olabildiği ve uygun görüldüğü ölçüde, bu konudaki iç işlemleri ve

başvurulan, başvurulabilecek olan ya da yürürlükte bulunan yargı yollarını da içerir.

b- İlk duyurunun alıcı Devlet tarafından alınmasından sonraki altı ay içinde konu ilgili Taraf Devletlerin her ikisini de yeterli kılacak bir sonuca bağlanamazsa, Devletlerden herbiri, Komiteye ve öteki Devlete bildirimde bulunarak konuyu komiteye iletme hakkına sahiptir.

c- Komite, kendisine iletilen bir konuyu ancak uluslararası hukukun genel olarak benimsenmiş ilkelerine göre, bu konuya ilişkin tüm iç yargı yollarının kullanıldığı başka bir yolun kalmadığı kanısına vardıldıktan sonra ele alır. Yargı yollarını uygulamanın makul olmayan bir ölçüde geciktirildiği durumlarda bu bir kural değildir.

d- Komite, bu madde uyarınca alınan duyuruları incelerken kapalı toplantılar yapar.

e- Komite, bu maddenin (c) bendi hükümleriyle bağlı olarak, konunun bu Sözleşmede tanınan insan hakları ve temel özgürlüklere saygı temeli üzerinde dostça bir çözüme kavuşturulması amacıyla ilgili taraf Devletler arasında arabulucu girişimlerde bulunur.

f- Kendisine iletilen herhangi bir konuda Komite, (b) bendinde değinilen Taraf Devletlere ilgili bilgileri sağlama çağrısında bulunabilir.

g- Konu Komitece incelenirken (b) bendinde anılan ilgili Taraf Devletlerin, Komitede temsil edilmek ve sözlü ve/ya da yazılı bilgi sunma hakkı vardır.

h- Komite, (b) bendinde belirtilen bildirim alınmasından sonraki oniki ay içinde aşağıdaki koşullara uygun bir rapor sunar:

i- (e) bendinde öngörüldüğü biçimde bir çözüme ulaşıldığında, Komitenin raporu, olguların ve varılan sonucun kısaca belirtilmesiyle yetinir.

ii- (e) bendinde öngörüldüğü biçimde bir çözüme ulaşılamadığında, Komite rapor bulgularının kısaca belirtilmesiyle yetinirken, bu rapora ilgili Taraf Devletlerce yapılan yazılı başvurularla sözlü başvuruların tutanakları eklenir. Her durumda, düzenlenen rapor ilgili Taraf Devletlere duyurulur.

2. Bu maddenin hükümleri, bu Sözleşmeye Taraf olan on Devletin bu maddenin 1. Fıkrasına göre bildirimde bulunması üzerine yürürlüğe girer. Bu bildirimler, Taraf Devletlerce Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine verilir. Genel Sekreter, bunların birer örneğini öteki Taraf Devletlere gönderir. Böyle bir bildirim, Genel Sekretere bildirilerek herhangi bir anda geri alınabilir. Bildirimin geri alınması, bu maddeye göre iletilmiş olan bir duyurunun içeriğini oluşturan herhangi bir konunun incelenmesini önlemez. Bildirimin geri alındığı yolundaki bilgi Genel Sekretere ulaştıktan sonra, ilgili Taraf Devlet yeni bir bildirimde bulunmadıkça herhangi bir Devletten başka bir duyuru alınmaz.

Madde 42

1.

a- 41. Madde uyarınca Komiteye iletilen bir konu, ilgili Taraf Devletlerin yeterli göreceği biçimde sonuçlanmazsa, Komite, ilgili Taraf Devletlerin ön oluruyla sadece bu amaçla (bundan böyle Komisyon olarak anılacak olan) bir

Uzlaştırma Komisyonu oluşturur. Bu Komisyon, konunun bu Sözleşmeye saygı temeli üzerinde dostça bir çözüme kavuşturulması amacıyla ilgili Taraf Devletlere arabuluculuk yapar.

b- Komisyon, ilgili Taraf Devletlerce kabul edilebilecek beş kişiden oluşur. İlgili Taraf Devletler, Komisyon üyelerinin tümü ya da bir bölümü üzerinde uzlaşmaya varamazlarsa, üzerinde anlaşmaya varılmamış Komisyon üyeleri yerine, Komite tarafından ve kendi içinden gizli oyla ve üçte iki çoğunlukla üye seçilir.

2. Komisyon üyeleri kendi adlarına görev yapar. İlgili Taraf Devletlerin ya da bu Sözleşmeye Taraf olmayan bir Devletin ya da 41. Maddeye göre bir bildirimde bulunmamış olan bir Taraf Devletin vatandaşı olamazlar.

3. Komisyon, kendi Başkanını seçer ve kendi çalışma kurallarını belirler.

4. Komisyonun toplantıları normal olarak Birleşmiş Milletler Merkezinde ya da Cenevre'deki Birleşmiş Milletler Bürosunda yapılır. Bununla birlikte, Komisyon, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ve ilgili Taraf Devletlere danışarak belirleyeceği başka uygun yerlerde de toplantı yapılabilir.

5. 36.Maddeye göre kurulan Sekreterlik, bu madde uyarınca oluşturulan komisyonlara da hizmet verir.

6. Komite tarafından alınan ve derlenen bilgiler, Komisyonun hizmetine sunulur. Komisyon, ilgili Taraf Devletlerden başka ilgili bilgileri vermelerini isteyebilir.

7. Komisyon konuyu enine boyuna inceledikten sonra, ancak her durumda konuyu ele alışından sonra en geç oniki ay içinde ilgili Taraf Devletlere bildirilmek üzere Komite Başkanına bir rapor sunar.

a- Komisyon, konunun incelenmesini oniki ayda bitiremezse, raporunu çalışmalarının durumuna ilişkin kısa bir açıklamayla sınırlar.

b- Bu Sözleşmede tanınan insan haklarına saygı temeli üzerinde konu dostça bir çözüme kavuşturulduğunda, Komisyon, raporunda olguların ve varılan çözümün kısa bir anlatımına yer verir.

c- (b) bendinde öngörülen koşullara göre bir çözüme ulaşamadığında, Komisyon raporu, ilgili Taraf Devletler arasındaki konunun tüm içerimlerine ilişkin bulgularıyla konunun dostça çözümlenmesi olanağına ilişkin görüşlerini kapsar. Bu rapor, ilgili Taraf Devletlerce yapılmış yazılı başvurularla sözlü başvuruların tutanaklarını da içerir.

d- Komisyon raporu, (c) bendine göre sunulduğunda, ilgili Taraf Devletler, raporun alınmasından sonraki üç ay içinde Komite Başkanına Komisyon raporunun içeriğini kabul edip etmediklerini bildirir.

8. Bu maddenin hükümleri, Komitenin 41. Maddeye göre üstlendiği sorumlulukları kaldırmaz.

9. İlgili Taraf Devletler, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterince yapılacak tahminlere göre Komisyon üyelerinin tüm giderlerini eşit olarak paylaşır.

10. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu maddenin 9. fıkrası uyarınca ilgili Taraf Devletlerce ödenmesinden önce, gerektiğinde, Komisyon üyelerinin giderlerini karşılamaya yetkilidir.

Madde 43

Komite üyeleriyle, 42. Maddeye göre kurulabilecek olan özel amaçlı uzlaştırma komisyonu üyeleri, Birleşmiş Milletlerin ayrıcalıkları ve Dokunulmazlıkları Sözleşmesinin ilgili bölümlerinde konmuş olan ve Birleşmiş Milletler adına görevli uzmanlara tanınan kolaylık, ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan yararlanır.

Madde 44

Bu Sözleşmenin uygulanmasıyla ilgili hükümler, Birleşmiş Milletler ve uzmanlık kuruluşlarının kuruluş belgeleri ve sözleşmelerinde öngörülen insanlık haklarına ilişkin işlemleri zedelemeyen ve bu Sözleşmeye Taraf Devletleri bir anlaşmazlığı çözmek üzere aralarında yürürlükte olan genel ya da özel uluslararası sözleşmeler uyarınca başka işlemlere başvurmadan alıkoymaz. Komite, Ekonomik ve Toplumsal Konsey aracılığıyla Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna etkinlikleri konusunda yıllık bir rapor sunar.

Madde 46

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler bu Sözleşmede tanınan hakların gerçekleştirilmesi yolundaki uluslararası etkinliğin; sözleşmelerin yapılması, tavsiyelerin benimsenmesi, teknik yardım sağlanması ve ilgili hükümetlerle birlikte inceleme ve danışma amaçlı bölgesel toplantılarla teknik toplantıların yapılması gibi yöntemleri içerdiğini kabul eder.

Madde 47

Bu Sözleşmenin hiçbir hükmü Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda ve uzmanlık kuruluşlarının kuruluş belgelerinde, çeşitli Birleşmiş Milletler organlarının ve uzmanlık kuruluşlarının bu Sözleşmede ele alınan konulara ilişkin sorumluluklarını tanımlayan hükümleri zedeleyici biçimde yorumlanamaz.

Madde 48

Bu Sözleşmenin hiçbir hükmü, tüm halkların doğal zenginlik ve kaynaklarını tam olarak ve özgürce kullanmak ve bunlardan yararlanmak konusundaki kendiliğinden hakkını zedeleyici biçimde yorumlanamaz.

BÖLÜM V

Madde 49

1. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletlerin ya da Uzmanlık kuruluşlarının üyesi herhangi bir Devletin, Uluslararası Adalet Divanı Statüsüne Taraf herhangi bir Devletin ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca bu Sözleşmeye Taraf olmaya çağrılmış olan herhangi bir başka Devletin imzasına açıktır.

2. Bu Sözleşme onaya bağlıdır. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine verilir.

3. Bu Sözleşme, bu maddenin 1. fıkrasında anılan herhangi bir Devletin katılmasına açıktır.

4. Katılma, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bir katılma belgesinin verilmesiyle olur.

5. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşmeyi imzalamış ya da ona katılmış olan tüm Devletlere her onay belgesi ya da katılma belgesinin verilmesini bildirir.

Madde 50

1. Bu Sözleşme, otuzbeşinci onay belgesi ya da katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine veriliş tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girer.

2. Otuzbeşinci onay belgesi ya da katılma belgesinin verilışinden sonra bu Sözleşmeyi onaylayan ya da ona katılan her Devlet için bu Sözleşme, kendi onay belgesi ya da katılma belgesini verdiği tarihten üç ay sonra yürürlük kazanır.

Madde 51

Bu Sözleşmenin hükümleri, federal Devletlerin her kesiminde, herhangi bir sınırlama ya da ayırım yapılmaksızın yürürlüğe girer.

Madde 52

1. Bu Sözleşmeye Taraf herhangi bir Devlet, bir değişiklik önerisinde bulunabilir ve bu amaçla Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine başvurabilir. Bunun üzerine Genel

Sekreter, değişiklik önerilerini bu Sözleşmeye Taraf Devletlere, sözkonusu önerileri görüşmek ve oylamak üzere Taraf Devletlerce yapılacak bir Konferansa razı olup olmadıklarını bildirmelerini isteyerek duyurur. Taraf Devletlerin en az üçte birinin böyle bir Konferansı desteklemesi durumunda, Genel Sekreter Birleşmiş Milletlerin girişimiyle bir Konferans toplar. Bu Konferansta hazır bulunan ve oy verenlerin çoğunluğu tarafından benimsenen bir değişiklik onanmak üzere Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna sunulur.

2. Sözleşme değişiklikleri Genel Kurulca onanarak bu Sözleşmeye Taraf devletlerin üçte ikisi tarafından kendi anayasal işlemleri uyarınca kabul edildiğinde yürürlük kazanır.

3. Değişiklikler yürürlüğe girdiğinde bunları kabul eden taraf Devletler için bağlayıcı olur. Öteki Taraf Devletlerse, bu Sözleşmenin hükümleriyle ve kabul ettikleri daha önceki değişikliklerle bağlıdır.

Madde 53

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, 48. Maddenin 5. fıkrasına göre yapılan bildirimlerden ayrı olarak, aynı Maddenin 1. fıkrasında değinilen tüm Devletlere,

a- 48. Maddeye göre yapılan imzalama, onaylama ve katılmaları;

b- 49. Maddeye göre bu Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihiyle, 51. Maddeye göre herhangi bir değişikliğin yürürlüğe giriş tarihini; bildirir.

Madde 54

1. Çince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça metinleri aynı ölçüde geçerli olan bu Sözleşme Birleşmiş Milletler arşivine konur.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri 48. Maddede anılan tüm Devletlere bu Sözleşmenin onaylı örneklerini gönderir.

["http://tr.wikisource.org/wiki/Ki%C5%9Fi_haklar%C4%B1_ve_siyasal_haklar_uluslar_aras%C4%B1_s%C3%B6zle%C5%9Fmesi"](http://tr.wikisource.org/wiki/Ki%C5%9Fi_haklar%C4%B1_ve_siyasal_haklar_uluslar_aras%C4%B1_s%C3%B6zle%C5%9Fmesi) adresinden alındı.